

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Dommedags Bog

Citation: Dalgas, Ernesto: "Dommedags Bog", i Dalgas, Ernesto: *Dommedags Bog*, udg. af Henrik Schovsbo, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1996, s. 369. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgasdomval-shoot-idm139915687161776/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Dommedags Bog

- causa*: lat. den virkende årsag. Den sidste c.e. er et filosofisk udtryk for Gud. – *Scylla(s)* og *Charybdis(s)*: hos Homer navnene på to sø-uhyer, som Odysseus væbner sig imod (Odys. XII, 201ff). Opfattes ofte som malstrømme.
- 27 *Moloch*: hebr. navn på kana'anæisk ildgud, der krævede menneskeofre. – *den hellige Hostie*: i den katolske kirke nadveren, sp. brødet. – *causa prima*: lat. den første grund, Gud. – *første Figur i Logikken*: grundlæggende regel i Aristoteles' logik, sætningen om alt og intet. Omhandler udsagn af typen: Alle M er P/Alle S er M; heraf kan sluttes gyldigt: alle S er P. – *Loyolas Tjenere*: jesuitterne, katolsk munkeorden stiftet 1534 af spanieren Ignatius Loyola (1491–1556). Kendt som teologisk orden, der med klare Grunde søger at fremme kirkens sag. – *Dominiki*: dominikanerordenen, prædikebrødrene, stiftet 1216 af spanieren Domingo (Dominicus) (død 1221). Ordenen varetager inden for kirken inkvisitionen, de ofte blodige forskoldsregler til bevarelse af lærens renhed og de vildfarendes frelse. – *hellige Kirke(s)*: den katolske kirke, fra den apostolske trosbekendelses 3. led: »Vi tror på (...) en hellig, katolsk kirke».
- 28 *apostolisk(e)*: som går tilbage til apostlene. Den katolske kirkes betegnelse for sig selv. – *Deiinde necesse*: lat. følgelig er det nødvendigt.
- 29 *Inkvisition(s)*: lat. undersøgelse. Navnet på den domstol inden for den katolske kirke, der opsporede og straffede de frafaldne, kætterne, se n.t.s. 27, *Dominiki*.
- 30 *Jævtegn*: under, opfattet som bevis på en trospåstand. – *Accidens (...)* *Substans*: a. er den (tilfældige) ydre skikkelse for det, en ting væsentligt er, dens s.; f.eks. brødet som skikkelse for Jesu legeme. – *supponere(t)*: forudsætte. – *Grundens Princip*: reglerne for hvad der gør en antagelse logisk tvingende. – *Modsigelsens Lov*: ingen dom kan på én gang være både sand og falsk. – *Comessum*: lat. indrømmet. – *Skolastiker*: katolsk middelaldersteolog, der forener tro og viden i en stor logisk bygning, se n.t.s. 25, *Fransisk Broderskab* – *Boast*: mangel, fejl. – *Fritpostig*: nævnis.
- 31 *Modsigelse in adjecto*: den tilskrevne egenskab (adjektivet) modsiger grundegenskaber i hovedordet, f.eks. i udsagnet »et aflangt kvadrat«. – *rejstævet(t)*: afvise ved eksamen, dumpe. – *Baccalaureus*: den laveste akademiske grad, ophævet i sin opr. form ved Københavns Universitet 1775, genoptaget i nutiden fra England/USA som »bachelors«. – *transcendental (...)* *immanent*: begrebspår præget af skolastikken. Her betyder det bl.a. modsætningen mellem sandheder, der gælder den endelige verden (i.) og Gud som udenforværende (t.) skaber. – *Paternoster*: lat. Fader Vor. – *Sang foruden Ord*: ordløs hymne.
- 32 *Æterfluidum*: hypotetisk stof, der gennemtrænger universet, bl.a. som betingelse for at lysets bølger kan udbrede sig. Begrebet stam-